

Kto sú hrdinovia stredoveku?

Stredoveký umelec

Veronika Poloncová

Veronika Janečková

Martina Drahošová

1.C

Majster Pavol z Levoče

Zachovanie umelcovho mena

„Ora et labora“ vravia nám každý deň. Každý deň chodíme spať s vedomím, že ani na minútu nezavrieme oči. Každé ráno vstávame s tým, že práve dnes môžeme zomrieť. Slovo spánok je pre nich len krycí manéver týrania, ktoré na nás praktizujú.

Minulý týždeň nám udelili úlohu ťažšiu, než na aké sme boli zvyknutí. Práve odbíjala poľnoc a ja som si v duchu vrazil „Všetko najlepšie.“ Oslavoval som 14. rok života, ak sa to dá vôbec nazvať oslavou. Moje myšlienky prerušil hrubý dotyk na mojom pleci a o chvíľu som aj s ostatnými chlapcami ležal na kamennej podlahe kláštora.

Dostali sme príkaz strážiť Chrám sv. Jakuba a každého, kto sa k nemu priblíži zavraždiť. Dôvod nám nepovedali, nikdy nám nehovorila čo sa deje a my sme sa už naučili nepýtať. Jedna otázka pre nás môže znamenať smrť, hoc i tak žijeme ako bez života.

Nateraz sa stal našim domovom priestor pred spomínaným chrámom. Musí sa v ňom nachádzať niečo naozaj cenné, keď nám zakázali doň čo i len nazrieť. Každý deň nám sluha priniesie zhnité jablká, aby sme im nepokapali od hladu. Jablká donesie tak po tri-štyri. Nás je 12. Každý druhý deň príde Opát skontrolovať, či je všetko v poriadku. Až doteraz aj bolo.

Včera uprostred noci sme v diaľke zhládli akúsi postavu. Nepochybne zbadala i ona nás a hodnú chvíľu sme sa na seba hľadeli. 12 štrnásťročných chlapcov proti neznámej osobe, ktorej postava však nevyzerala vôbec chabo. Hlavou nám vírili myšlienky. Isto som nebol sám, kto začal premýšľať nad tým, ako ho zabijeme.

„Pohol sa!“ „Smerom k nám?“ „Čo si slepý?“ „Bojím sa!“ „Čuš!“ takto prebiehal rozhovor medzi dvoma chlapcami stojac naľavo odo mňa. *Strachopud* nesklamal a o chvíľu spustil vzlykot.

Muž mal namierené ozaj k nám. Ved' kde inde by mohol ísť? Okolo nás nebolo nič, len vpravo od vchodu do chrámu sa rozprestieral les.

Zrazu sa ozval za chrámom akýsi buchot. Všetci na smrť prestrašení sme sa rozbehli na miesto, z kade zvuk pochádzal. O rozum som však neprišiel a prikázal som dvom chlapcom, ktorých k nám priradili len prednedávnom, aby strážili vchod pred neznámym.

Na mieste sme našli zapálenú slamu a pohodené kusy kovu. Štyria chlapci bežali do lesa k rieke po vodu a my ostatní sme sa oheň pokúšali zničiť pieskom, ktorý sa nachádzal na cestičke, vedúcej na kopec k chrámu. Oheň sa šíril zo slamy na trávu a postupoval k lesu. Trvalo nám celú noc, kým sme sa ohňa zbavili.

Na ceste späť k vchodu nás zastavil Opát aj s tromi ďalšími mužmi. Zdrapili nás a ťahali do mesta. Doviedli nás do kláštora a zavreli do kamennej cely, z ktorej píšem tieto slová.

Oznámili nám, že dvaja chlapci, ktorých som nechal strážiť vchod sú mŕtvi a do chrámu sa niekto vlámal. Zajtra nás popraví ešte pred svitaním za nesplnenie úlohy a zradu cirkvi.

Dnes ráno k nám do cely pribudol starší muž odsúdený za krádež. Vraj o tej noci hovorí celé mesto. Povedal nám, že v chráme sa nachádza vzácny oltár, ktorého autorstvo však cirkev zapiera a nikomu nechce pripísať zaň zásluhu. Cirkev si ho prisvojila za svoj. V noci sa tam mal vlámať akýsi kamenársky majster zo susedného mesta aby do chrámu umiestnil epitaf na poctu už zosnulému autorovi spomínaného oltára. Nepovedal mi kto to bol, ale nepochybne to bola postava, ktorú sme videli v diaľke.

Nasledujúci deň, 5:00 ráno

Kráčame k šibenici. So smrťou sme zmierení, nech je akákoľvek. Určite bude lepšia než náš doterajší život. Odsúdili nás všetkých 10-tich no spolu s nami kráča aj zlodej, s ktorým sme strávili

predchádzajúci deň a jeden neznámy muž. Kráčame popri dave ľudí, ktorí si z mne neznámeho dôvodu vychutnávajú pohľad na zabíjanie. Možno je to pre nich oslava, že sa tam neocitli oni sami. „Moje meno je Martin Urbanowitz, je mi ľúto vašich kamarátov.“ zarazil som sa a otočil tvár k neznámemu mužovi, ktorý sa mi prihovoral. Vlastne teraz už neznámy nebol. „Čo prosím?“ bolo jediné, na čo som sa od prekvapenia zmohol. „Bola to posledná služba, ktorú som mohol Majstrovi Pavlovi poskytnúť aj keď dávno po jeho smrti. Je dôležité, aby ľudia v budúcnosti poznali meno tvorcu takého umeleckého diela. Netušil som, že v tú noc budem musieť zabíjať.“ Chcel som sa spýtať, ako ho chytili, čo to je za dielo, kvôli ktorému bol ochotný položiť svoj život a mnoho ďalších vecí ale krk mi už začalo zovierať hrubé lano.

Objavenie umelcovho mena

Moje meno je Imrich Henszlmán a mojim poslaním je zdokumentovať udalosti predchádzajúcich dní. Cítim, že môj čas sa blíži a preto tieto slová píšem rýchlo, na zadnú stranu Bratislavských novín na ceste do Ríma, kde sa postavím pred cirkevný súd. Isto uznáte, že cesta vlakom nie je najpohodlnejšia a tak ospravedlníte môj ťažko čitateľný rukopis.

Pred mesiacom som sa ako archeológ dostal na územie Uhorska s cieľom vystopovať a zdokumentovať zašlé pamiatky z čias stredoveku. V istom maďarskom mestečku som sa po celodennej práci zastavil na pohár vína, hnaný potrebou aspoň na chvíľu odložiť svoje telo a dopriať mu pár minút pokoja. Miestny krčmár hodnú chvíľu pozeral na mňa ako na výjav z iného sveta no po hodine môjho osamoteného sedenia a popíjania si prisadol ku mne a spustil niečo v jeho rodnej reči. Maďarského jazyka neznalý som počudovane pokýval hlavou a zdá sa, že pochopil. „Nie je zvykom aby do týchto končín zavítal človek vášho zjavu.“ chvíľu som nerozumel na čo naráža ale všimol som si, ako blúdi očami po mojich dokumentoch v brošni, ktorú som mal vyloženú na stole, ďalekohľade, ktorý mi visel na krku a špinavom odevu. „Zaobrábam sa archeológiou.“ odvetil som výstižne.

Po zdĺhavom vysvetľovaní prečo práve tu a čo tu hľadám som už mal chuť odísť keď mi dal informáciu, ktorá sa zdala byť užitočná. „Chodte na sever až prídete na územie iného štátu. Pýtajte sa na mesto Levoča a chrám sv. Jakuba. Veľa šťastia.“

Ešte pred svitaním som sa vybral na cestu na starom koni, ktorého som dostal ako dar od tajomného krčmára hovoriaceho lámanou nemčinou.

Po dvoch dňoch cesty som našiel spomínané mesto ale chrám nie a nie nájsť. Začínal som si myslieť, že krčmár ma ťahal za nos. Svoje telo som každú noc odkladal v jednom starom hostinci na kraji mesta a práve v ňom som sa dozvedel potrebné informácie.

Pri raňajkách som bol svedkom rozhovoru dvoch starších pánov a zreteľne som počul, ako sa rozprávajú o akomsi oltári v mnou hľadanom chráme. Z rozhovoru som vytušil, že chrám sa má nachádzať blízko akéhosi lesa. Zbalil som si veci a cestou z hostinca som sa tých dvoch spýtal kde nájdem spomínaný les. „Mladý si ešte synku. Neradno ti tam ísť.“ bola ich odpoveď no po mojom naliehaní mi prezradili, na čo som sa dotazoval.

V lese sa nachádzala rieka, v ktorej som sa po toľkých dňoch konečne mohol umyť. Na ceste od nej som si všimol ako les stráca na kráse. Akoby ho v minulosti zasiahol rozsiahly požiar. O pár metrov ďalej som zbadal plošinu, na ktorej sa týčil spomínaný chrám.

Trvalo mi dlhšie, kým som našiel vchod a došlo mi, že niekto určite nechcel, aby som ho našiel. Bol zatarasovaný, obložený drevenými prekážkami a obviazaný niekoľkými reťazami. Utekal som k stromu, ku ktorému som priviazal koňa a vytiahol náradie, pomocou ktorého som po niekoľkých hodinách vchod sprístupnil.

Vošiel som dovnútra a zarazený ostal stáť. Na opačnom konci sa týčil oltár, aký som predtým jakživ nevidel a nepochybne o ňom sa rozprávali tí dvaja v hostinci. Prešiel som celým chrámom rovno k nemu a robil si poznámky. Snažil som sa videný obraz zachytiť takmer autenticky. Prešiel som oltár z každej strany, zachytil som každý detail a chcel som o ňom vedieť viac. Chcel som sa dozvedieť, kto je autorom.

Zrazu sa dvere chrámu zatvorili, otočil som sa a za mnou stál akýsi muž. Podľa krucifixu a hábitu som sa dovtípil, že ide o kňaza či iného cirkevného hodnostára a úctivo som sa uklonil. Začal

som vysvetľovať čo tu hľadám no zdá sa, že tým som vec len zhoršil. Ani neviem ako, zrazu sa objavili ďalší muži a ťahali ma z chrámu preč.

Vykrikovali niečo po maďarsky a latinsky a vyzerali pohoršene ba až rozhorčene. Počas toho ako ma viedli z chrámu, som si na jeho vonkajšej stene všimol nápis, ktorý oznamoval, že autorom oltára je istý Majster Pavol.

Potom naberala situácia rýchly spád. Zavreli ma do cely v blízkom kláštore, v ktorom som pobudol niekoľko dní. Každý deň ma vypočúvali ako zločincu a označovali ako kacíra a nepriateľa cirkvi. Nevyhol som sa mučeniu, hladovaniu a iným praktikám, ktoré som dovtedy poznal iba z kníh odzrkadľujúcich život v stredoveku.

Včera sa mi im podarilo utiecť no už dnes ráno mi neznámy muž odovzdal list so slovom „Dôležité“. Obsahoval vyhrážky, že ak sa nepodvolím cirkvi, ublížia mojej žene a dvom deťom. To je dôvod, prečo teraz idem na spomínaný súd, ktorý už dopredu viem, že je prehraný.

Poslaním a zmyslom tohto odkazu je, aby sa ľudia dozvedeli, kto je autorom oltára, ktorý si cirkev tak bohapusto stráži. Pevne dúfam, že moja smrť nebude zbytočná.

Prečo mali umelci v stredoveku zvláštne mená?

Často sa umelec označoval tým, z ktorého mesta pochádzal alebo v akom meste vytvoril svoje dielo, ktorým sa preslávil. Preto mal Majster Pavol prívlastok „z Levoče“. Jeho celé meno nepoznáme, pretože v tých časoch nebolo dôležité.

Umelcova tvorba a diela

Oltár chrámu svätého Jakuba

Toto dielo je autorovým najznámejším a najvýznamnejším. Zároveň je súčasne jediným písomne doloženým dielom Majstra Pavla.

Je to najväčší neskorogotický krídlový oltár na svete s výškou 18,62 m a šírkou 6 m. Má jednotnú výtvarnú koncepciu v spojení architektonickej, sochárskej a maliarskej zložky. Vznikal za účasti viacerých spoluautorov a dielenských spolupracovníkov po etapách niekoľko rokov.

V diele sú zobrazené nasledovné náboženské/biblické výjavy:

Poslednej večera

osem tabuľových obrazov Kristovho umučenia čiže Getsemanská záhrada

Judášova zrada

Bičovanie

Korunovanie trní

výjav Ajhľa človek

Kristus pred Pilátovým súdom

Nesenie kríža

Ukrižovanie

Zmŕtvychvstanie

Na vnútorných stranách pohyblivých krídel:

Rozoslanie apoštolov

Sťatie sv. Jakuba

Ján Evanjelista na Pathme

Umučenie sv. Jána.

Ďalšie diela

Súsošie sv. Juraja v kaplnke sv. Juraja.

Plastiky skrine oltára sv. Jánov vytvorené v roku 1520.

V Banskej Bystrici vytvoril hlavný oltár pre farský kostol Panny Márie, ktorý v roku 1761 zhorel.
Na ďalšej zástavke v Spišskej Sobote vytvoril pre Kostol sv. Juraja rovnomený hlavný oltár.
Madona z hlavného oltára v Ľubici.
Sv. Margita z hlavného oltára v Mlynici.
Postavy Kalvárie v Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Spišskej Novej Vsi
Sochy hlavného oltára v Lipanoch a v Hrabušiciach

Svätci hlavného oltára sv. Jakuba

Socha Panny Márie

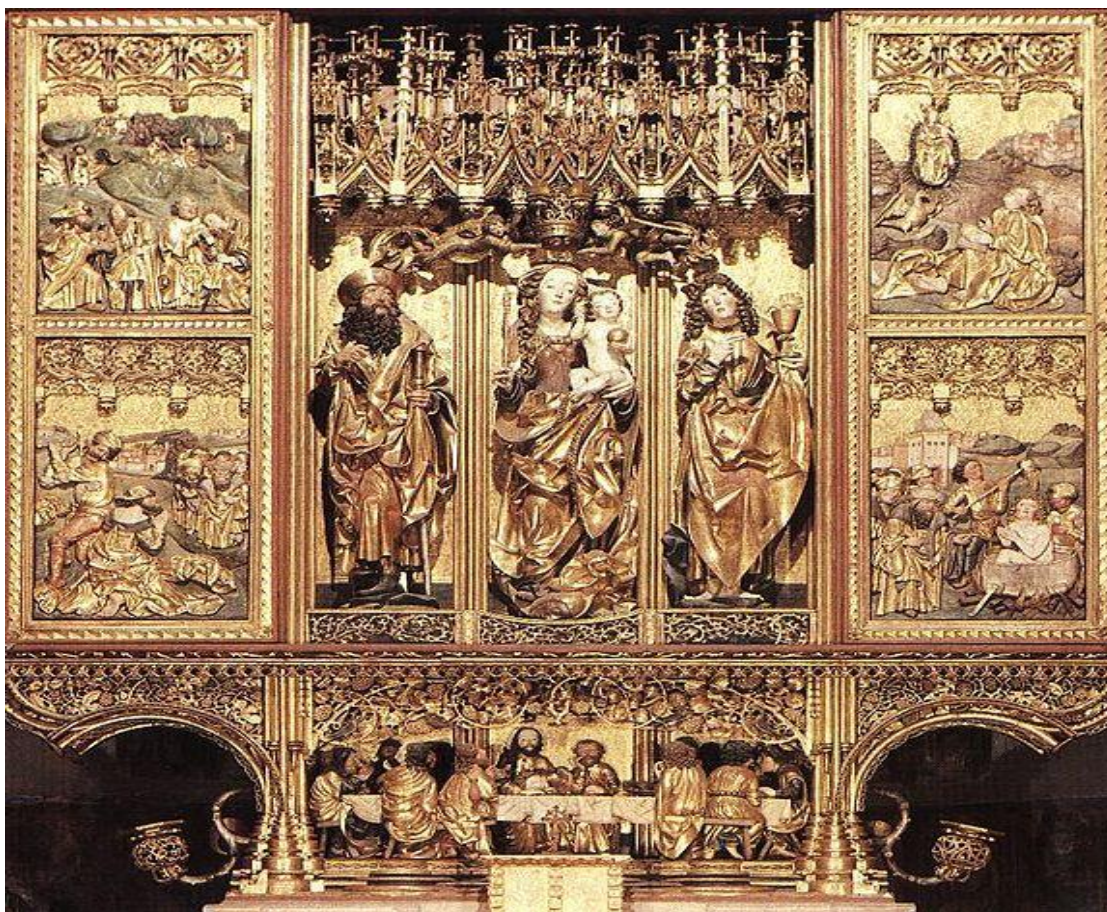
je zobrazená v strede oltárnej skrine v rôznych odtieňoch zlatej farby tak, ako celý oltár. Socha má širokú sukňu šiat, zdobenú výraznými záhybmi. Podľa môjho názoru si autor nedal záležať na trupe, ktorý je úzky a veľmi nevýrazný oproti prstom, ktoré sú dlhé a nesúmerné s telom. Tak ako aj ruky, je oproti telu väčšia aj hlava. Nad hlavou Panny Márie korunu držia dvaja anjeli. V ľavej ruke drží Ježiša, ktorý má v ruke zlatý guľatý predmet (zrejme zlaté jabko). Panna Mária je najdôležitejšou postavou v oltári čo dokazuje aj to, že je v strede a najvyššia spomedzi ostatných.

Socha sv. Jána Evanjelistu

je napravo od Panny Márie. Chodidlá má spojené v neprirodzenom postoji. Svoj odev pridržia v ľavej ruke spolu so zlatou čašou, druhou rukou ukazuje na čašu. Hlavu, ktorú mu zdobia dlhé kučeravé vlasy, má naklonenú do strany.

Socha sv. Jakuba staršieho

je naľavo od Panny Márie. Je oblečený v bohatom plášti so zaujímavými záhybmi. Rovnako ako svätci vedľa neho aj on drží v ľavej ruke žezlo. Druhú ruku má tiež vo výške trupu. Hlavu s bohatou tmavou bradou má naklonenú k Panej Márii tak ako sv. Ján Evanjelista.



Posledná večera

„Veru vám hovorím, že jeden z vás ma zradí.“ šepot hlasov, rinčanie tanierov – to všetko bolo zrazu preč. Akýkoľvek zvuk počuteľný ľudským ušom ustal. Obzerám sa po miestnosti, no nevidím tváre. Ich výrazy splývajú s kamenným obkladom chladnej miestnosti, v ktorej so mnou usadli. Doteraz nebola chladná, zalievalo ju teplo radosti i keď neúprimnej, no to atmosféru predsa neovplyvnilo. Bod zlomu príde až vtedy, keď niekto pravdu vysloví nahlas a roztriešti tak všetko hrané slovami zreteľnými a jasnejšími než samotné nebo. Táto chvíľa takmer až nadpozemského ticha mi konečne dovoľuje nad všetkým spätne porozmýšľať a ich zamestnanosť vlastným údivom využiť k tomu, aby som si uvedomil, čo všetko sa od rána v tom zhone stalo a aký to má dopad na tento okamih.

Skôr než sa na oblohe objavilo slnko oznamujúce prvý deň sviatkov Nekvasených chlebov, prišli za mnou moji učeníci. Ich otázku som dopredu poznal i keď mi ju nik nevyzradil a preto i s odpoveďou som neváhal. „Kde ti máme pripraviť veľkonočnú večeru?“ vyhrkli na mňa bez okolkov, ktoré ani neboli potrebné, no videl som na tvári jedného z nich prekvapenie a vedel som, že sa mu spôsob akým sa ma pýtajú, zdá drzý. Nepochybne bol medzi nimi nový čo naznačoval aj svojim postojom. Stál naľavo od skupinky, pozorujúc čo sa bude diať. Usmial som sa naňho so zámerom povzbudiť jeho vyľakanú tvár a odvetil „Chodte do mesta k istému človeku a povedzte mu: Učiteľ odkazuje: Môj čas je blízko, u teba budem jesť so svojimi učeníkmi veľkonočného baránka.“ Ešte raz som sa pozrel na chlapca, ktorému udivenie stále neopustilo tvár a zavrel za nimi dvere.

Vedel som, že vykonajú to, čo im poviem. Uvedomujú si, že toto je posledná možnosť usadnúť so mnou k jednému stolu a povedať mi, čo ich ťaží na srdci. Nepochybne majú na mysli aj to, že im vždy spravodlivo udelím radu a poviem to, čo povedať treba. Práve táto vlastnosť ma doviedla do postavenia, v ktorom som celý život žil a táto vlastnosť ma aj vyprevadí na smrť.

Onedlho prišiel za mnou posol so správou, že úloha bola splnená a prikázal som pripraviť veľkonočného baránka. So slovami „Ako kážeš, milosrdný.“ zmizol z môjho dohľadu skôr, ako som mu

stihol povedať, aby úctivosť a predstieranú slušnosť na dnes vynechal. Teraz viem, že môj hnev mi kázal vysloviť niečo také, no rozum mi káže, že za zradu jedného nemôžem súdiť ľudí všetkých.

Poslednýkrát som sa rozhodol prejsť ulicami mesta. Rozprával som sa s predavačmi, malými chlapcami, matkami, požehnal som bábätká len teraz privedené na svet a prial im, aby v živote neokúsili ako chutí zrada. Chodil som od jednej stajne do druhej a kravám žehnal mlieko, ovciam vlnu, sviniam mäso, aby slúžili svojim pánom. Po tom, ako som stretol každého človeka, vyšiel som do hory a pozdravil zver. Staval som hniezda vtákom a oni ma za to obdarili svojim spevom, jelenčekom čistil srst' a kochal som sa ich krásou. Neobišiel som žiadne zviera, ktoré ma potrebovalo a ktoré som potreboval ja. Pozdravil som stromy a kvety a požehnal, aby aj naďalej rástli a dávali svetu krásu. Keď som bol už takmer znova dolu v meste, poslednýkrát som sa otočil a rozlúčil som sa so slnkom.

Nastal večer a spolu s ostatnými som sa poberal na večeru. Všimol som si, že ustráchaný chlapec chýba. Ale tak to je to správne, má nás byť 13. Na ulici nebolo ani živej duše, len prach sa víril za našimi krokmi. Všetci nás pozorovali z oblokov ich príbytkov myslia si, že tento večer patrí nám a práve preto nás nechceli rušiť čo i len prítomnosťou na ceste za našim cieľom.

Zasadli sme k stolu tak, aby som mal po oboch stranách šiestich svojich najbližších. Spustila sa vrava, jeden hovoril druhému tak dychtivo, akoby to bol on, ktorému ostáva pár hodín do konca života. Pri jedle všímajúc si zradcu medzi nimi ako sa tvári nevinne som uznal, že teraz je ten správny čas a vyriekol som vetu, ktorá všetkých tak zarazila.

Tak som sa vrátil späť k prítomnému okamihu a teraz naisto viem, že to čo som povedal, bolo správne. Ich nemé a prekvapené tváre nahradil šepot a každý sa dotazuje, či to je on, pre ktorého platí moje tvrdenie. „Som to azda ja, Rabbi?“ konečne prišla otázka z tých správnych úst. Pozerám Judášovi priamo do jeho zradných očí a vravím „Sám si to povedal.“



Obraz poslednej večere zobrazuje moment vyrieknutia Ježišovej vety „Jeden z vás ma zradí“ a následné zmätenie a obhajovanie sa prítomných apoštolov.

Dielo iných umelcov zachytávajúce moment Poslednej večere

1. Dielo:



Asi najväčší rozdiel medzi týmto a Da Vinciho obrazom, je v zobrazení postáv. Nie sú tam výrazné detaily. Ježiš a apoštoli sedia okolo okrúhleho stola. Taktiež som si všimla, že všetky postavy až na Ježiša a jeho zradcu sú namaľované z profilu. Tak isto ako na obraze Da Vinciho je zobrazené, ako sa Ježiš dotýka rukou s apoštolom Jánom (ale zároveň sa diskutuje či to nie je jeho údajná manželka Mária Magdaléna).



2. dielo:

Rozdiel medzi týmto dielom a Da Vinciho dielom je v tom, že tento obraz nie je farebný. Tak isto ako aj v prvom diele, aj v tomto sedia za okrúhlym stolom. V tomto obraze je pri Ježišovi zobrazený Ján (podobá sa na ženu). V Da Vinciho obraze sú za postavami tiež tri okná.

3.dielo:



Toto dielo sa už začína oveľa viac podobať na obraz Leonarda Da Vinciho. Details sú oproti dielam pred tým lepšie zobrazené a postavy sú namaľované reálnejšie. Rozdiel je v tom, že v tomto obraze nie je vidieť stôl a osoby sú umiestnené rôzne.

Použité zdroje:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Majster_Pavol_z_Levo%C4%8De

http://sk.wikipedia.org/wiki/Dielo_Majstra_Pavla_z_Levo%C4%8De

<http://slovník.juls.savba.sk/>

Iné zdroje:

<http://www.webumenia.sk/web/guest/home>

<http://www.biblia.sk/sk/evanjelicky/matus/26>

<http://dkc.kbs.sk/dkc.php?frames&in=Mt15,21>

<http://www.svatepismo.sk/>